

undelt gij ner-
tekken de toe-
hien nooit) —
w oproep mag
et Avondmaal
n: ja Heere,
levenseenheid
s ook het „an-
eelvormigheid,
k ben om het
„wensch“ te
er ben ik toch
terheid“ mijn
dere“ van het
eigen ordina-
ben ik altijd
dan, dat
vergeten
en dan bedek-
„eenheid“ en
pkim tot de
o kan ik dit
rt, alleen vol-
et leven eener-
zijds opklm
leven“ en een
“ van God.
en niet meer,
dat werkelijke
heid van het
t toch immers
ken van haar
ver haar „ver-
nijn bijbel het
tigns“ onder-
nmanent, hier
s“, maar dat
gaat over de
haar roeping
daarover gaat
w.). De een-
evorderd
nheid van ge-
lijke diensten
w van het ge-
leefde. — Niet
urlijk kan ik
n, onderschei-
„veelvormig-
nerzijds“ mijn
ams deelen.
e pijn met een
om bij mijzelf
k de eenheid
n is niet één
b ik open oog
daarvan is er
et overdrijven
lichaam raakt,
arom kunnen
tjde het werk
om een ziekte
ende broeders
nar het gaat
n oog te moe-
ge sloten
heoretisch een
n onzichtbare
klein kunstje
maken en het
noods in mijn

tige aandacht
lat meerdere
hun woorden
zal één hun-
gelijk hij eens
n exegetiseer
r dat verwijt
cht van woor-
De beo-e-
ngsweek; het
met dit appél
het duidelijk
o r d e n
lertekenaars,
tant van zoo-
len bepaalden
ende woorden
soover zij —
ooten — het

gaat (nl. een
ndelen in een
n broeders en
sij er zich re-
s moeilijk
m in een an-
zij het in die
t hebben, die
lig na eigen
s verwerkende
t den heiligen
an een mijner
de conclusie.

dat dit appél de nog vermeende mogelijkheid om „A.R.“ te stemmen, nu wegnam. Deze geloofige overwoog aanvankelijk die mogelijkheid ernstig, had het er moe-lijk mee, maar dacht de vrijheid ertoe te kunnen fun-deren mede op de veronderstelling, dat degenen on-der ons, die in de A.R. partij bleven werken of ook door haar zich lieten candideeren, tenminste ook zelf bereid zouden blijven om de verhouding tot de partij in principiele discussie te nemen. Nu even-wel, na dezen oproep vernomen te hebben, was de con-clusie: als het zoo staat, is het mij niet meer mogelijk, want deze menschen maken het een van het ander los, hún oproep kunnen we geenszins gehoor geven en hun kandidaten allerminst stemmen. Ik laat daar, in hoe-verre de beslissing over stemming op een plaatselijke A.R. lijst reeds van dit appél — waarvoor niet al de kandidaten aansprakelijk zijn — afhankelijk mocht wezen, maar constateer, dat de conclusie uit dit stuk getrokken als zoodanig volkomen juist en on-ontkoombaar is. Wanneer we naar dit appélwoord moeten luisteren, zooals het luidt, kunnen we wel op-houden te praten over al die zaken waaraan in enkele alinea's van het „appél“ nog wat aandacht wordt be-steed — program van beginselen, ethisch conflict — want dat zijn dan zaken van de zooveelste orde ge-worden, waar niemand zich erg druk over hoeft te maken. Als iets dienstig is, ons van de A.R. partij en haar lijsten af te drijven, dan is het zulk een oproep om bij haar te blijven en op haar kandidaten te stem-men.

DE PIJL VAN HET APPÉL.

Uitvoerig dus gingen wij op de belangrijkste mo-menten van den oproep in, naar den zin der broeders waarschijnlijk te uitvoerig. Bedoelden zij niet slechts een pijl te schieten „in hun eenvoudigheid“? Maar dan mogen zij bedenken, dat zulke pijlen, hetzij ten goede of ten kwade, meer plegen uit te richten dan de „een-voudige“ schutter beoogt. In dit geval kan het resul-taat niet anders dan ten kwade zijn, de pijl toch raakt de kerk, en reeds daarom de werkelijke eenheid en de werkelijke veelvor-migheid des levens, wijl immers het hart van het k o n i n k r i j k. Een zoon, schietende „in zijn een-voudigheid“ kan op die „onschuldige“ manier ook zijn eigen moeder treffen. En de pijl door het moederhart scheurt tegelijk open het hart des Vaders. En wan-neer die Vader Koning is en die moeder koningin en

die zoon is de onderdaan tevens van het Rijk, dan heeft die schutter, terwijl hij ervan roemt den boog in den rijkdienst te hebben gespannen, het gansche koninkrijk in rouw gedompeld. En voorts, we willen ons hoeden ook voor een spel met die „eenvoudigheid“, als waren daarmede de broeders werkelijk te excusee-ren. Want God houdt elk aan zijn woorden, en dus zullen wij het elkaar doen. En die woorden in hun r e d a c t i e, die niet zonder zorg gekozen is en van veel opzettelijkheid en tevens van geestelijke inspira-tie mede van buiten onzen kerkelijken kring blijf geeft, die woorden zelf schieten allerminst in „een-voudigheid“. Daar zijn zij te nadrukkelijk voor en te weloverwogen. Hoe vele broeders zoo lichtvaardig kon-den zijn, hieraan hun stem te geven, begrip-pen we toch niet, al is genoegzaam bekend hoe ongelukkig het bij een haastige voorbereiding van zulke stukken vaak in zijn werk gaat en men nauwelijks zich tijd gunt om te beseffen onder welke onkerkelijke invloeden van elders men al appelleerend staat. Daar-om, we hopen hartelijk, dat de broeders onderteeke-naars alsnog van hun woorden als onverantwoord zich losmaken. En dat zij medewerken om de kerk om Gods wil haar schriftuurlijke eer te geven. Want inderdaad, die kerk b e d i e n t het Woord, waarmee God als Koning regeert. Maar die kerk, zoo doende, doet méér. Zij b a a r t dan ook de onderdanen van 's Konings rijk en v o e d t ze door diezelfde Woordbediening op en treedt zelf in die onderdanen naar voren met en tot de heerschappij van het Woord des Konings, haar Heer en Brudegom, den Man en Vader. En dat Woord bedient zij niet maar „in“ het (eenmaal gegeven) ko-ninkrijk, doch reeds tót, voor den ingang van dat rijk. Zij bedient immers de s l e u t e l e n van en beheerscht dus met dat Woord des Konings de t o e g a n g s - w e g e n t o t het Koninkrijk der hemelen. Alleen wie aan deze verhoudingen waarlijk recht doet weder-varen, kan vroom spreken over eenheid en veelvor-migheid zonder dilemma's te stellen daar waar ze niet zijn. Daarom, broeders en zusters in den lande, laten wij onze afkomst niet vergeten, onzen adeldom, en den adeldom onzer moeder, dien zij ontleent aan den Va-der en grooten Brudegom. Want Hij is een jaloersch God. Hij vraagt: ben Ik een Vader, waar is Mijn eer? En dus doet Hij vragen: is de kerk uw moeder, waar is h a a r e e r?

Utrecht, 20—23 Juni 1949.

H. J. SCHILDER.

Eenige bijdragen tot opening der Schriften

„Gij hebt volharding nodig“ I

(Hebr. 10 : 36a)

„Wij dan, gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God.....“

(Rom. 5 : 1a.)

De aanhef van het 5de hoofdstuk uit Paulus' brief aan de gemeente te Rome mag rustig tot de Schrift-plaatsen gerekend worden waarmee het kerkvolk het meest vertrouwd is. Menigeen kan den apostel juist in dezen brief maar moeilijk volgen; maar hier weet ieder tenminste weer, waar hij aan toe is, Paulus' route moge lastige trajecten hebben, die men maar liefst zou overslaan, het rustpunt dat deze tekst schijnt te bieden wordt altijd opnieuw met vreugde begroet.

Men mag dan ook niet bij ieder op een welwillend oor rekenen, als men komt vertellen, dat hier iets anders staat dan de onder ons ingeburgerde Staten-vertaling te lezen geeft. Daarom is het misschien wel goed, maar aanstonds ter geruststelling de verzeke-ning te geven, dat ook bij de andere lezing (die wij de juiste achten op gronden die we straks naar voren hopen te brengen) dat wat men tot dusver in dezen tekst las toch een schriftuurlijke waarheid blijft niet alleen, maar ook blijkt.

Wat is nl. het geval? De handschriften, waaruit de Griekse tekst die als grondslag voor de vertaling zal gelden door vaak moeizame vergelijking moet wor-den opgediept, zijn ook voor onzen tekst weer eens niet gelijkluidend. Het verschil is oogenschijnlijk mi-niem; populair gezegd: dat van een korte en lange o. Maar voor de betéekenis maakt het nogal wat uit, of we den vorm met korte dan wel dien met lange o kiezen. In het eerste geval hebben we nl. te maken met een a a n t o o n e n d e wijs van het werkwoord („wij hebben“), bij de tweede lezing echter met de a a n v o e g e n d e („laten wij.....“).

Met opzet zet ik in dit laatste geval..... inplaats van het werkwoord „hebben“ in te vullen. Dan zou immers wel ieder nadenkend lezer al heel spoedig zeggen: „Nu, dié lezing verdient geen overweging. Want het is toch ondenkbaar, dat Paulus terwijl hij N.B. het feit van het „gerechtvaardigd zijn“ voor-op stelt, zou aansporen tot het hebben van vrede met God“. En hij zou gelijk hebben.

Maar men moet weten, dat het hier door den apos-tel gebezigde werkwoord evengoed „(vast)houden“ kan beteekenen. En daarmee verandert de zaak na-tuurlijk aanmerkelijk. Want een vermaning om iets v a s t t e h o u d e n sluit de erkenning in, dat de aangesprokene het bewuste heeft. Zoo'n vermaning zou dus eventueel zin kunnen hebben.

POP. WETENSCH. SCHETSEN

Of ze die hier inderdaad heeft?

Greijdanus en Van Leeuwen meenen beide van niet. Wel stelt eerstgenoemde uitdrukkelijk voorop, dat het tekstgetuigenis voor deze lezing inderdaad véél ster-ker is dan voor die welke de Statenvertaling volgt. En ook de grootere moeilijkheid die de lezing met de lange o biedt, zoo erkent hij, pleit ertoor, dat we hierin met de oorspronkelijke zouden te doen hebben. Het is nl. een grondregel in de tekstcritiek, dat men zooveel mogelijk aan een lezing die lastig valt de voorkeur geeft boven een variant die soepeler loopt. Voor wie even nadenkt is deze regel geen verrassing. Het is immers waarschijnlijker, dat iemand naderhand een moeilijke plaats, die hij niet begrijpt, door een kleine wijziging vergemakkelijkt, dan dat iemand het omgekeerde zou doen.

Men moet dus al heel zware argumenten hebben, wil men zich gerechtigd achten, het „laten wij vast-houden“ te verwerpen.

Wat Greijdanus er tegen in brengt is in de eerste plaats dit:

De gedachte zelve, er aan ten grondslag liggend, dat wij den vrede zouden verstoren, dien God door Christus aanbracht, is onaannemelijk.....

Men vraagt zich bij het lezen van deze woorden met allen eerbied voor den schrijver toch af, of hier niet meer de dogmaticus aan het woord is dan de exegeet. Want het staat inderdaad te vreezen, dat het ook onder ons nog „gangbare meening“ is, dat iemand die eenmaal door God van schuld is ontheven onmo-gelijk meer aan de eeuwige straf kan worden prijsge-geven. Maar wat zegt de Schrift? Dit: dat God iemand die geen vruchten voortbrengt die aan de bekeering beantwoorden, zal behandelen, zooals de koning uit de gelijkenis van Matth. 18 : 23 vlgg. zijn onbarmhar-tigen dienstknecht (vgl. vs 35 „alzo“), d.w.z.: God zal hem opnieuw de schuld in rekening brengen die Hij hem aanvankelijk kwijtschold.

Greijdanus' eerste argument vindt dus in de Schrift duidelijk tegenspraak. Maar we willen den zin dien we hierboven afbraken verder lezen:

„....., en wordt hier nog in vs 6—10 als in hare ongerijmdheid aangewezen“.

Maar de houdbaarheid van dit tweede bezwaar valt al evenzeer te betwijfelen. Want Paulus wijst er zijn lezers in dit gedeelte alleen op, dat Gó d van Zijn kant het begonnen werk niet afbreekt. Maar hij be-toogt heelemaal niet, dat afval húnnerzijds onmo-ge-lijk is.

Ten slotte brengt Greijdanus nog het volgende in het midden:

„Daarbij verzwakt de opvatting van vs 1—3 als vermaning den zin dezer verzen, en wordt zij door „niet alleen....., maar ook.....“, vs 3, en door het verband, als onwaarschijnlijk, of zelfs onjuist, aan-gewezen“.

Over het argument aan vs 3 ontleend kunnen we kort zijn.

Natuurlijk geven we grif toe, dat men bij ónze lezing van vs 1 óók in vs 3 moet lezen: „laten wij roemen“. Dat maakt de verbinding „niet alleen....., maar ook.....“ noodzakelijk. Maar aan deze lezing staat wat den vorm betreft dan ook heelemaal niets in den weg. Want het hier gebruikte werkwoord heeft (als a-stam) in de eerste persoon meervoud één en den-zelfden vorm voor aantoonende- en aanvoegende wijs.

En wanneer we nu Greijdanus van de aantoonende wijs (dus: „wij roemen“) hier zien schrijven:

„Dit is hier natuurlijk, omdat zoowel in wat volgt, als in wat voorafgaat, alle aanduiding ontbreekt, die heenwijst naar ontmoediging bij de geloovigen te Rome, of klacht, omdat zij zooveel moesten lijden, zoodat nu opwekking tot blijdschap ook over den druk noodig ware;“

dan zullen op z'n minst de dominé's met mij dit argu-ment wel erg zwakjes vinden. Is er wel iemand onder hen die een opwekking tot blijdschap niet aan zijn gemeente durft richten, zoolang hij geen neerslachtig-heid openbaar ziet worden?

Sterker nog: wij kunnen niet alleen veilig aannemen, dat Paulus ook wel eens vermaande „ter voorkoming“ en niet slechts „ter genezing“, hij zegt N.B. met zooveel woorden, dat hij dit in dezen brief doet! Men leze slechts 15 : 14—16: zijn o v e r t u i g i n g (!) dat het in Rome wel goed zal gaan, verhindert hem niet, de gemeente daar „nogal driest“ aan te spreken.

Zoo houden we tenslotte de „belangrijkste“ factor, die inderdaad ook hier weer beslissend is, over: het verband. En het is ontzaglijk teleurstellend, wanneer we Greijdanus hier zien volstaan met wat toch feite-lijk niet anders is dan een petitio principii (d.i. een stellen van wat juist bewezen moet worden). Hij vervolgt nl.:

„Eerst met hoofdstuk 6 vangen de vermaningen aan.“

Wanneer we het verband in rekening willen bren-gen, zullen we toch allereerst moeten letten op wat voorafgaat. We mogen ons nl. niet laten misleiden — wat nog wel eens schijnt te gebeuren — door de tra-ditioneele hoofdstuk-indeling en meenen, dat de apos-tel met 4 : 25 de eindstreep van het in het vooraf-gaand gedeelte betoogde heeft bereikt, om nu in 5 aan iets nieuws te beginnen. Onze gebruikelijke indeling in hoofdstukken, pericopen en verzen is niet oorspron-kelijk, d.w.z. ze is niet door Paulus zelf aangebracht. We doen daarom ook goed, ze voorhands enkel als een vergemakkelijking van het citeren te beschouwen, maar er voor het vatten van den gedachtenloop geen waarde aan toe te kennen. In de voorafgaande arti-kelen kwam een paar maal het misleidende van zoo'n in zwang gekomen splitsing reeds aan het licht. We we-zen er in een noot bij het 3de artikel¹⁾ op, hoe het juist verstaan van Jac. 2 : 13 gedienst zou zijn door het wegvegen van de streep tusschen vs 12 en vs 14 vlgg. Evenzoo bleek de aanhaling uit Habakuk in Rom. 2 : 17 als h e r h a l i n g v a n b e l o f t e alleen deude-lijk te worden als we zonder pauze vs 18 vlgg. erbij nemen.²⁾

We kunnen het dan ook van harte eens zijn met een opmerking in een commentaar van Gore — die me-pas twee dagen geleden bekend werd en herhaaldelijk verrast door scherpe visie — dat men met name bij een steeds voortgaand betoog als dat van Paulus uiterst voorzichtig moet zijn met het maken van in-deelingen en het uitlichten van fragmenten.³⁾

Als we deze waarschuwing ook hier ter harte ne-men, dan zijn er daarvoor ditmaal nog twee blon-dere redenen.

De eerste is nogal voor de hand liggend. We stui-ten nl. in 5 : 1 al gauw op het woordje „dan“ (of anders vertaald: „dus“). Dat wijst er op, dat Paulus hier een g e v o l g t r e k k i n g maakt. Als we willen weten, waaruit, zullen we dus kennis moeten nemen van het voorgaande.

De tweede hebben we iets verder gevonden (al is ze niet gezocht!). Het viel me nl. op, hoe de „motie-ven“, „hoop“ en „volharding“ (Stat. vert. „lijd-zzaamheid“), die in hoofdstuk 5 zoo sterk naar voren komen (vs 2—5) opnieuw opduiken in den aanvang van hoofdstuk 15. Daar heet het — ik citeer de N. B.G.-vertaling:

„Al wat namelijk te voren geschreven is, werd tot ons onderricht geschreven, opdat wij in den weg der volharding en van de vertroosting der Schriften de hoop zouden vasthouden“ (vs 4).

Om te beginnen vestigen we even de aandacht op

¹⁾ Zie no. 11 van dezen jaargang.

²⁾ Zie no. 15 van dezen jaargang.

³⁾ Charles Gore — St. Paul's epistle to the Romans, a practical exposition, vol. II^a (London, 1920) pag. 7: „..... St. Paul, least of all men, admits of being judged by detached fragments. His thought is always in process. It looks before and after. He is seriously wronged by the mere fact of his epistles being divided into separate verses, and sometimes arbitrary chapters, as in the Authorized Version“.